

САВЕЛЬЧУК ІРИНА БОРИСОВНА, ГАПИЧ ЮЛІЯ ВЛАДИМИРОВНА.

Особенности организации социальной работы с малообеспеченными семьями: механизмы сотрудничества и взаимодействия.

В статье осуществлен теоретический анализ современных подходов к проблеме организации социальной работы с малообеспеченными лицами и членами их семей. Актуализировано социальную значимость системы социальной защиты, поддержки и помощи социально незащищенных категорий населения. Охарактеризованы современные тенденции становления практической деятельности социальных работников с малообеспеченными семьями в Украине. Определены особенности влияния механизмов сотрудничества государственных социальных учреждений с общественными и благотворительными организациями на специфику работы с малообеспеченными категориями населения. Обосновывается значение профессиональной подготовки специалистов социальной сферы. Отмечается, что именно выбор направлений совершенствования подготовки будущих социальных работников выступает важным фактором улучшения качества предоставления социальных услуг.

Ключевые слова: малообеспеченность, организация социальной работы, малообеспеченные лица и семьи, механизмы сотрудничества, условия совершенствования подготовки специалистов социальной сферы.

SAVELCHUK IRINA, HAPYCH YULIA. *Specifics of social work with low-income families: the mechanisms of cooperation and collaboration.*

The article is a theoretical analysis of modern approaches to the problem of organizing social work with low-income individuals and their families. Actualized social importance of the social protection system, support and assistance to socially vulnerable categories of the population. We characterize the modern tendencies of practical activities of social workers from low-income families in Ukraine. The features of the influence of the social mechanisms of cooperation between state institutions with public and charitable organizations at the specifics of working with the poor. Substantiates the importance of vocational training of experts of social sphere. It is noted that it is the choice of ways to improve training of future social workers is an important factor in improving the quality of social services.

Keywords: low income, the organization of social work, low-income individuals and families, the mechanisms of cooperation and collaboration, conditions of perfection of preparation of experts of social sphere.

УДК 364-322:005

Тимошенко Н.Є., Кирилюк О.В.

**СКЛАДОВІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ МАЙБУТНЬОГО
СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА**

Рівень розвитку країни характеризується її ставленням до незахищених верств населення. Підвищення загального благополуччя громадян, використання ефективних методів допомоги у подоланні складних життєвих обставин та впровадження дієвої профілактики негативних явищ постають як важливі потреби соціального середовища. Існуюча тенденція розвитку сучасного суспільства полягає у посиленні уваги до соціальної сфери і, відповідно, до потреб та інтересів населення. Важливим чинником,

що впливає на ефективність виконання своєї роботи майбутнім соціальним працівником, є ряд особистісних характеристик, які є елементами його компетентності, професійного іміджу. Професійний імідж розглядається як готовність та здатність майбутнього соціального працівника до вступу у професію і, відповідно, до здійснення конструктивного внеску у формування позитивного іміджу соціальної роботи і соціального працівника загалом.

Професійний імідж майбутнього соціального працівника – це структура, система, яка базується на конструктивній взаємодії окремих факторів та елементів всередині та поза нею. Важливе значення має створення сприятливої мисленнєвої ситуації, організації ефективного навчання, сприяння самовдосконаленню майбутнього фахівця, а головне – синергетична взаємодія даних елементів з метою закладання базису професійного іміджу. Саме тому, у статті розглядається синергетична складова формування професійного іміджу майбутнього соціального працівника.

Ключові слова: імідж, професійний імідж, майбутній соціальний працівник, синергетика .

Професійний імідж – це важливий елемент фахової компетентності, в прямій залежності від якого знаходиться успіх у трудовій сфері. Розвиток та становлення майбутнього соціального працівника як особистості і суб'єкта професійної діяльності забезпечує його перспективами кар'єрного зростання, професійного визнання, зростання авторитету фахівця та просто людини з великої літери, тобто, виступає передумовою особистісної та професійної самореалізації. Позитивне позиціонування себе у фасі сприятиме оптимізації професійних та людських якостей особистості, подолає комунікативні бар'єри у фаховій спільноті, сприятиме особистому впливу на людей, який стане важливим інструментом професійної діяльності майбутнього соціального працівника.

Проте професійний імідж соціального працівника ще не було сформовано через відносну новизну даної професії. Разом із тим набуття професійного іміджу, володіння ним – це важлива особистісна та професійна характеристика, яка має глибокий практичний зміст. Сучасна наука володіє широким спектром засобів, методів та технологій, спрямованих на створення та підтримку іміджу різноманітних об'єктів, зокрема – фахівців усіх відомих галузей. Проте дослідження наукових ресурсів показало, що проблема формування професійного іміджу майбутнього соціального працівника досі не стала об'єктом спеціального вивчення.

Теоретичні та практичні аспекти іміджу, механізми його формування вивчали вітчизняні та зарубіжні дослідники: Ю. Битяк, В. Дрешпак, С. Дубенко, Т. Гаман, Т. Желюк, Д. Кіслов, С. Колосок, Н. Ларіна, М. Логунова, В. Лола,

О. Луцький, Ю. Падафет, О. Панасюк, І. Пантелейчук, Г. Почепцов, Є. Ромат, С. Сєрьогін, Л. Усаченко, Т. Федорів, І. Хожило, В. Шепель та ін. Дослідження іміджу професії здійснювали у галузі педагогіки, де зверталася увага на формування важливих характеристик та відповідного уявлення про свою спеціальність в процесі фахового навчання, здійснювали наступні науковці: Л. Ковальчук, О. Межерицька, Н. Гайдук, В. Борисов, В. Гладуш, К. Гусарова, Н. Курбет, О. Сердюкова, В. Тимошенко, Н. Тимошенко, А. Калюжний, М. Мазоренко, Н. Чипиленко та ін. Синергетика стала міждисциплінарним полем досліджень, на якому вели пошук загальних принципів орудування поведінкою систем, що самоорганізуються, науковці різних наук: Л. фон Берталанфі, Н. Вінер, А. Пуанкаре, Ю. Климонтович, Г. Хакен, І. Пригожин, В. Буданов, В. Стьопін та інші.

Метою статті є розкриття синергетичної складової формування професійного іміджу майбутнього соціального працівника – це самоосвіта, самовизначення, що стимулює особистість на власні можливості та пропонується модель синергетичного ефекту в процесі формування професійного іміджу майбутнього соціального працівника.

Професійний імідж майбутнього соціального працівника формується під впливом безлічі факторів та складається із багатьох компонентів, що потребує звернення особливої уваги на їх взаємодію. Як важливий елемент фахової компетентності, професійний імідж потребує системного підходу до його творення, підтримки позитивних надбань та подальшого розвитку. Проте слід зазначити, що лише конструктивна взаємодія фундаментальних компонентів являється запорукою набуття позитивного професійного іміджу, який справедливо можна назвати особливим штрихом до портрету соціального працівника.

Тому, розкриваючи особливості формування професійного іміджу майбутнього соціального працівника, на нашу думку, доцільно звернутися до такого цікавого аспекту, як синергетика Г. Хакеном, засновником синергетики, було запропоноване визначення, яке широко застосовується в науковій літературі. В його розумінні синергетика – це сукупний колективний ефект взаємодії великої кількості підсистем, який призводить до утворення стійких структур і самоорганізації в складних системах [5].

Як зазначає М. Ковалевич, сучасна освітня парадигма розглядає самовизначення особистості як відкриту систему, що самоорганізовується та володіє емерджентними властивостями для соціально-психологічної та педагогічної підтримки якої необхідне знання і правильне застосування принципів синергетики з метою продуктивного використання потенціалу особистісної самоорганізації [3]. В різних джерелах відзначається, що характерним атрибутом систем, що самоорганізуються, постає саме внутрішній фактор розвитку. Хоча самоорганізацію зумовлюють фактори зовнішнього середовища, умови розвитку особистості не можуть бути нав'язані ним. Відповідно, на даному етапі розвитку суспільства не є доцільним ставлення до формування професійного іміджу майбутнього фахівця (у нашому випадку - майбутнього соціального працівника) лише як до цілеспрямованої навчальної діяльності, яка поширена в навчальних закладах в специфічно створених умовах. На нашу думку, створення професійного іміджу є суттєвим складником продуктивної життєдіяльності особистості на кожному рівні її становлення як потенційного фахівця.

Отже, характерним атрибутом синергетичного підходу в освітньо-навчальній діяльності та, зокрема, в процесі формування професійного іміджу майбутнього соціального працівника є перевага самоосвіти, самоорганізації, самоуправління, яка несе стимулюючий вплив на об'єкт з метою його саморозкриття і самовдосконалення, самоактуалізації в процесі взаємодії з іншими людьми і з самим собою. Відтак, можна говорити, що секрет успіху професійного іміджу напряму залежить від того, наскільки вдасться створити образ, який відповідатиме очікуванням іншим людей [4] та їх відповідність своїм власним ідеалам.

Таким чином, можна наголосити на особистісному аспекті самоорганізації, сутність якого полягає у формуванні нових функціональних систем, котрі сприяють самонавчанню, самовихованню, самоаналізу, саморегуляції, самокритичності, самодисципліні та самоконтролю [1] – а це справедливо можна ідентифікувати як елементи побудови свого професійного іміджу майбутнім соціальним працівником.

Слід зазначити, що синергетичне розуміння професійного іміджу є важливим елементом процесу становлення майбутнього фахівця, адже синергетичному способу

мислення властиві відкритість, діалогічність та комунікативність, що орієнтує майбутнього соціального працівника на бачення перспектив свого різнобічного розвитку, важливою складовою якого є професійний імідж. Синергетичний підхід у зазначеному контексті дозволяє значно розширити творчий простір для майбутнього фахівця. Там, де існує можливість розвивати свій творчий, конструктивістський потенціал, здатність засвоювати знання більша кількісно і якісно, а відтак, особистість, яка розвивалась в подібних умовах – це джерело цінних інноваційних ідей. Накопичення власних знань, пошук власних способів побудови життєвої та професійної перспективи розвитку – синергетичний спосіб професійної орієнтації (складовою якого є професійний імідж майбутнього соціального працівника) можна назвати найбільш дієвим не лише в напрямку задоволення суспільних потреб в фахівцях необхідної кваліфікації, але і в напрямку самовизначення, самореалізації, саморозвитку особистості, розвитку креативних здібностей особистості [3].

На підставі вищевикладеного, можемо констатувати, що синергетична складова формування професійного іміджу майбутнього соціального працівника – це самоосвіта, самовизначення, що стимулює особистість на власні можливості. У зв'язку із цим спостерігається зростання вимог до професійної майстерності, яка є частиною професійного іміджу. Варто наголосити на тому, що професійний імідж має дещо спільне із такими поняттями, як престиж, авторитет, рейтинг та репутація, адже на його формування впливають фактори зовнішнього середовища (а в перспективі професійне оточення), і є результатом постійної роботи над собою в процесі становлення особистості майбутнього соціального працівника: в період від фахового навчання і до початку професійної діяльності.

Чинники, що забезпечують синергію в процесі формування професійного іміджу майбутнього соціального працівника, обумовлюють інтерес до даного явища внаслідок виникнення супутнього наслідку, який наукова література називає синергетичним ефектом, тобто, додатковим результатом, отриманим від тісної злагодженої взаємодії окремих елементів системи.

Професійний імідж соціального працівника формується з метою підготовки майбутніх фахівців до самостійного осмислення перспектив свого професійного розвитку, адже істотним компонентом професійного іміджу майбутнього соціального працівника є прагнення працевлаштування за спеціальністю, що в нашому випадку є тим самим додатковим результатом, отриманим від тісної злагодженої взаємодії окремих елементів системи. Професійний та особистий успіх надходить із вирішенням проблем, із баченням своєї цінності для професії, а також генерацією нових ідей, які сприятимуть створенню вдалого іміджу майбутнього професіонала [2]. Відповідно до цього, однією із завдань ефективної системи освіти та професійної орієнтації є підкріплення інтересу до нового досвіду у майбутнього соціального працівника, а також сприяння тому, щоб цей інтерес зберігався якомога довше, адже це є шлях до формування багатства особистості.

Засвоєння основ професійного іміджу майбутнього соціального працівника здійснюється під час навчання у вищому навчальному закладі, коли відбувається особисте знайомство із професією. Майбутні фахівці набувають теоретичних знань та практичних умінь відвідуючи лекції, працюючи на семінарських та практичних заняттях, беручи участь у наукових конференціях та круглих столах, пишучи наукові роботи, проходячи практики в установах, які можуть стати потенційними місцями їх подальшого працевлаштування [2].

Зміст, форми організації та методики викладу перелічених академічних заходів закладають фундамент, на якому майбутній соціальний працівник в подальшому сам

собі створить індивідуальний професійний імідж, який стане зовнішнім відображенням його особистості та показником його ділових, професійних і суто людських якостей [2].

Відповідно до вищевикладеного матеріалу, можемо запропонувати схематичну модель синергетичного ефекту в процесі формування професійного іміджу майбутнього соціального працівника, яка представлена на рис. 1.

Рис.1 Структурно-функціональна модель синергетичного ефекту в процесі формування професійного іміджу майбутнього соціального працівника

Отже, досягнення синергетичного ефекту постає одним із пріоритетних завдань формування професійного іміджу майбутнього соціального працівника. Мова йде про синхронізовану дію різних факторів, цільовий результат яких значно перевищує ефективність їх «індивідуальної» роботи в сумарному вигляді. Об'єднання цих факторів спрямоване на виконання одного завдання або проходження цільової стратегії розвитку.

Слід зауважити, що важливим компонентом досягнення мети виступає створення ефективної системи взаємодії між факторами, які впливають на формування професійного іміджу майбутнього соціального працівника, та визначення напрямків її розвитку для забезпечення синергетичного ефекту.

Використана література:

1. Зязюн Л. І. Теоретичні засади розвитку та саморозвитку особистості в освітній системі Франції : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук, спец.: 13.00.01 , «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Л. І. Зязюн. – К., 2008. – 30 с.

2. Кирилюк О. В. Формування професійного іміджу майбутнього соціального працівника / О. В. Кирилюк, Н. Є. Тимошенко // Розвиток професійних компетентностей державних службовців: комунікативний аспект : тези міжнар.

наук.-практ. конф., (м. Київ, 3–4 листопада 2016 р.) / за заг. ред. В. С. Куйбіди, М. М. Білинської, В. М. Сороко, Л. А. Гаєвської. – К. : НАДУ, 2016. – С. 240–243.

3. Ковалевич М. С. Социально-психологические и педагогические проблемы профессионализации личности: синергетический подход [Электронный ресурс] / М. С. Ковалевич. – Режим доступа : <http://sites.google.com/site/konfer/Home/2-sekcia/kovalevic>.

4. Криксунова И. Создай свой имидж / Криксунова И. – СПб. : Лань, 1997. – 176 с.

5. Хакен Г. Синергетика / Хакен Г. ; пер. с англ. Ю. Л. Климонтович. – М.: Мир, 1980. – 406 с.

ТИМОШЕНКО НАТАЛЬЯ ЕВГЕНЬЕВНА, КИРИЛЮК ЕЛЕНА ВЛАДИМИРОВНА. Составляющие формирования профессионального имиджа будущего социального работника.

Уровень развития страны характеризуется ее отношением к незащищенным слоям населения. Повышение общего благосостояния граждан, использование эффективных методов помощи в преодолении сложных жизненных обстоятельств и внедрения действенной профилактики негативных явлений определяются как важные потребности социальной среды. Существующая тенденция развития современного общества заключается в усиленном внимании к социальной сфере и, соответственно, к потребностям и интересам населения. Важным фактором, влияющим на эффективность выполнения работы будущих социальных работников, есть ряд личностных характеристик, которые являются элементами его компетентности, профессионального имиджа. Профессиональный имидж рассматривается как готовность и способность будущего социального работника к вступлению в профессию и, соответственно, до осуществления конструктивного вклада в формирование позитивного имиджа социальной работы и социального работника в целом.

Профессиональный имидж будущего социального работника - это структура, которая базируется на конструктивном взаимодействии отдельных факторов и элементов внутри и вне ее. Важное значение имеет создание благоприятной ситуации, организации эффективного обучения, содействия самосовершенствованию будущего специалиста, а главное - синергетическое взаимодействие данных элементов с целью закладывания базиса профессионального имиджа. Именно поэтому, в статье рассматривается синергетическая составляющая формирования профессионального имиджа будущего социального работника.

Ключевые слова: имидж, профессиональный имидж, будущий социальный работник, синергетика.

NATALIA TYMOSHENKO, OLENA KIRILUK. Components of formation of professional image of future social worker.

The country's level of development is characterized by its attitude to vulnerable people. Promote the General welfare of citizens, the use of effective methods help to overcome difficult life circumstances and the implementation of effective prevention of negative phenomena are identified as important needs of the social environment. The current trend of development of modern society is increased attention to the social sphere and, consequently, to the needs and interests of the population. An important factor influencing the effectiveness of the work of the future social worker, there are a number of personal characteristics, which are elements of his competence, professional image. Professional image is viewed as the willingness and ability of a future social worker to join the profession and, accordingly, prior to making a constructive contribution to the formation of a positive image of social work and social workers in General.

Professional image of the future social worker is a structure, which is based on constructive interaction between individual factors and elements, inside and outside. The importance of creating a favorable situation, the organization of effective learning, promoting self-improvement of future specialists, and most importantly - the synergistic interaction of these elements with the aim of laying the basis of a professional image. Therefore, the article considers a synergistic component of formation of professional image of future social worker.

Key words: image, professional image, future social worker, synergy.